

**HERMAN
BRUSSELMANS**
GESCHIEDENIS
VAN DE MODERNE
LITERATUUR

HERMAN BRUSSELMANS

**GESCHIEDENIS
VAN DE MODERNE
LITERATUUR**

2021 Prometheus Amsterdam

© 2021 Herman Brusselmans
Omslagontwerp Kris Demey
Foto auteur Koen Broos
Zetwerk Mat-Zet bv, Huizen
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 4890 4

Inhoud

Inleiding	7
1 De grote tien	61
2 Peter Terrin, Ivo Victoria en Christophe Vekeman	115
3 Diverse auteurs	147
4 De rivier volgt de bedding	231
5 De gek die de tocht verderzette	289
Nawoord	341
Nawoord 2	397
De vijfde versie	453
Toegevoegde berichten	509
Eerder verschenen werk	599

INLEIDING

De beroemde Nederlandse schrijfster Maartje Wortel zei me eens: ‘Literatuur is als een saxofoon die je nooit bespeelt, zodat je net zo goed een klarinet had kunnen kopen.’ Verdomd, Maartje heeft gelijk, dacht ik, en haar uitspraak was de aanzet tot het schrijven van deze studie. Hierin zal Maartje Wortel minstens een paar keer verschijnen, want ze is niet de eerste de beste. Maar ook vele andere auteurs zullen de revue passeren, zoals de vetklep Ilja Leonard Pfeijffer, de tweeling Daan Heerma van Voss en z’n gelijkslachtige broer, de sympathieke veteraan Christophe Veke-man, de duivelsdochter Lize Spit, de lesbo met het typische ene kind Saskia De Coster, en ontelbare dergelijke klojo’s. Ik zal in de eerste plaats de periode tussen 2008 en nu behandelen, af en toe een zijweg inslaand, een flashback of flashforward simulerend, of gewoon opschrijven waar ik zin in heb, al is het volslagen nonsens. Ik ben immers een complete gek, en de volgende keer dat ik die Wortel tegenkom geef ik haar voor hetzelfde geld een pets tegen haar bakkes.

Ik verdeel deze studie in hoofdstukken. Zonder hoofdstukken schiet je geen reet op. De Duitse literatuurhistoricus Gunther Druffln schreef ooit een literaire studie zonder hoofdstukken, en werd de dag nadien overreden door een bus. Je moet wel uitkijken dat je niet te veel hoofdstukken hebt. De Franse germanist Octave Lupont compartimenteerde z’n studie in 42 hoofdstukken, en werd kort daarna vergiftigd door z’n vrouw. Het was geen goed huwelijk, wat een van de andere oorzaken was.

Ik zal niet alleen tendenzen, stromingen en evoluties aan bod laten komen, maar ook biografische notities, achtergronden, analyses, indelingen, en hoe m’n pet staat. Mijn naam is trouwens Herman Brusselmans, en ik ben

ook een Nederlandstalige schrijver. Ik werd geboren op 9 oktober 1957, wat me reeds tot een oude man maakt, met de bekende kwaaltjes: hoesten, hijgen en puffen, ruften, handschoenen zonder vingers dragen, de naam van m'n tante Sonja vergeten, niet meer op een overtuigende manier achter de wijven aan zitten, en een droge worst verwarren met een frikandel. Ik heb meer dan tachtig boeken geschreven, met wisselend succes. Vooral de laatste jaren is dat succes wisselend, zo wisselend dat ik wel eens denk: veel wisselender dan dit wordt het waarschijnlijk niet. Ik ben niet alleen een boekenschrijver, maar ook de schrijver van columns, verhalen, toneelstukken, essays, korte samenvattingen van de Tweede Wereldoorlog, en gedichten. Gisteren schreef ik nog een gedicht, en het is misschien leuk om het hier te reproduceren:

De gans is een vogel maar een vogel daarom geen gans
 Een poëet is een schrijver maar daarom geen Brusselmans
 Iedere druppel in de oceaan, die wordt telkens kletsnat
 En aldus hebben we dit gedicht ook weer gehad

Dit gedicht zal opgenomen worden in m'n op stapel staande bundel *Het konijnloze hok*, die zal verschijnen bij Prometheus, Amsterdam. Ik ben al dertig jaar een trouwe aanhanger van deze uitgeverij. Waarom zou ik een andere uitgeverij kiezen? Ik ben content bij Prometheus, en krijg voor m'n verjaardag telkens een fles wijn, een bosje bloemen, een doosje chocolade, en vreemd genoeg vorig jaar niets van dat alles maar wel een zeemvel, een meerschui-men pijp, een getaxidermeerde vlinder, en een abonnement op het weekblad *De Zaandamse Bode*. Toch was ik er heel tevreden mee, en in *De Zaandamse Bode* lees ik vaak, vooral de moppenpagina. Het is dat ik zo moeilijk moppen kan onthouden, anders had ik er eentje verteld, bijvoorbeeld over Sam en Moos die door de Kalverstraat lopen, en ineens zien ze aan de overkant een bloedmooi meisje, dat echter een houten been, een glazen oog, en etterende oren heeft, en wat er dan gebeurt, dat ben ik dus waarlijk vergeten, zou je me niet.

Als bepaalde schrijvers die ik nader bespreek lichamelijke gebreken hebben, zal ik niet nalaten om dit te vermelden, omdat ik de schrijver niet alleen als schrijver wil doorgronden, maar ook als mens. En zo zullen, als het te pas komt, de knotsknieën van Griet Op de Beek in het daglicht worden geplaatst. Tenzij ik ook dat weer vergeet.

Wacht even, m'n vriendin Lena en m'n hond Aquí komen binnen van de wandeling. Ik begroet hen, omhels hen, knuffel hen, en tongzoen Lena. Ze

duwt haar schaamstreek tegen de mijne, en stuurt duidelijk aan op seksuele ommevang, maar ja, ik moet verder schrijven aan m'n studie, anders raakt die nooit klaar. Lena toont hier begrip voor.

Juist ja, lichamelijke gebreken. De bruine tanden van Simone van Saarloos zullen in het daglicht worden geplaatst. Je mag ook Simon van Saarloos zeggen, want ze is hermafroditisch. Met haar ene hand kan ze zichzelf vingeren terwijl ze met haar andere hand in haar testikels kan knijpen. Of dit haar werk beïnvloedt, dat zullen we later bekijken.

Ik zal zo weinig mogelijk rekening houden met het verschil in kwantiteit en kwaliteit tussen de oeuvres van schrijvers en schrijfsters. Ik vertel alvast geen geheim dat schrijvers beter en meer kunnen schrijven dan schrijfsters. Schrijfsters zijn op hun beurt erotisch aantrekkelijker dan schrijvers, en zo is het altijd wat.

Een studie zoals deze vervolmaken vereist zowel fysieke als psychologische kracht. Om de fysieke kracht op peil te houden beoefen ik een paar sporten, en de psychologische kracht houd ik in stand door het bezoeken van m'n therapeut, mevrouw Imca Slingeraer. Over een kwartier moet ik bij haar weer op spreekuur zijn. Het is daarom aangeraden om nu al te vertrekken, want ze woont op minstens twaalf minuten van m'n huis. Ik neem afscheid van Lena en Aquí, en begeef me op straat. Het is behoorlijk druk, mede te wijten aan veel te veel toeristen. Wat komen die hier doen? Ons nog maar 'ns besmetten met allerlei anomalieën uit verre landen? Waarom blijven die niet simpelweg thuis? En slenteren dat die doen! Ze lopen je voor de voeten alsof het niks kost. Onderweg word ik staande gehouden door een man, niet een toerist uit het buitenland, maar een dikke eikel met een West-Vlaams accent, die op de selfie wil. Daarna vraagt hij: 'Ben je iets nieuws aan het schrijven?'

'Een studie van de moderne Nederlandstalige literatuur,' zeg ik.

'Dat klinkt niet erg boeiend,' zegt hij.

'Dat klopt,' zeg ik, en ik laat hem achter. Ik schat hem op een arbeider in een zinkfabriek. Ik loop snel door, en bereik het huis van Imca Slingeraer. Ik neem in de gauwte nog een paar trekken van een Marlboro, en bel aan. Imca doet open, gekleed in een donkergroene effen wollen jurk en pumps. 'Kom binnen, Herman,' zegt ze. Ik volg haar naar de consultatiekamer, en ga zitten. Zij zit tegenover mij. 'Zo,' zegt ze, 'hoe gaat het?'

'Niet zo goed,' zeg ik, 'neem nu daarstraks. Ik tongzoende met m'n vriendin, en dat is fantastisch, maar tijdens de zoen zag ik in m'n geest beelden van Hiroshima, Guernica en Auschwitz. Oké, ik ben zeer begaan met de

Tweede Wereldoorlog, maar dit zou toch niet mogen. Tijdens een tongzoen godbetert. Ik heb die beelden ook wel 'ns tijdens het kakken, maar tongzoenen en kakken zijn toch van een heel andere orde.

'Dat is zo,' zegt ze. 'Je bent duidelijk nog niet over de malaise in je geest heen. En het werk? Werk je aan iets tegenwoordig?'

'Ja,' zeg ik, 'dat wel.'

'Aan een roman?' vraagt ze.

'Was het maar waar,' zeg ik. 'Het is een studie van de moderne Nederlandstalige literatuur.'

'Dat lijkt me niet zo boeiend,' zegt ze.

'Dat klopt,' zeg ik, 'maar iemand moet het doen. Ik ben een Geroepene, een Heraut van het Woord, een Doorgronder van de Hele Zooi.' Haar telefoon rinkelt. 'Ik moet even opnemen,' zegt ze, wat ze dan ook doet. 'Hallo Patrice,' zegt ze, 'wat is er aan de hand?' Ze luistert. 'Dat meen je niet,' zegt ze, 'godverdomme, Patrice, wat ben jij voor een stoethaspel. Ik kom.' Ze legt neer. 'De babysitter, die verschrikkelijke nicht,' zegt ze, 'heeft m'n zoontje Ilja van de tafel laten vallen tijdens het verschonen, op z'n kop. En Ilja is al een zwak mannetje. Ik moet gaan checken of het een schedelbreuk is, Herman, het spijt me, kom volgende week terug. Deze sessie is gratis.' Ze laat me uit, en op straat steek ik een sigaret op. Ja, Auschwitz, dat verschijnt al te veel in m'n geest. In m'n jeugd was er de buurman die in dat kamp had gezeten. Gelukkig voor hem werkte hij in de schrijnwerkerij, en werd hij beter gevoed en minder geslagen dan degenen die in de openlucht en aldus in de koude of de hitte moesten zwoegen. Hij overleefde het, maar werd natuurlijk nooit meer de oude. De hele tijd zag hij beelden van Auschwitz in z'n geest. Hij wilde er een boek over schrijven, maar kende het alfabet niet meer uit z'n hoofd. Hij schreeuwde tegen straatkatten: 'Befehl ist Befehl!', en kocht een paardenzweep om er z'n staande kapstok mee af te ranselen. Ik loop weer naar huis. Onderweg moet ik me ten zeerste concentreren of ik zou op de grond vallen. Ik kom thuis. Ik omhels Lena en Aquí. Lena tongzoenen durf ik niet. Ik ging aan m'n bureau zitten. M'n psychologische kracht was er niet op verbeterd. En ik moest die dag ook nog m'n fysieke kracht een beurt geven, middels een voetbalwedstrijd tussen FC Wirwar, een ongeregeld elftal waarvan ik de linksbuiten ben, en SK Parsifal, dat bestaat uit adepten van de Duitse componist Richard Wagner. De wedstrijd vond om zeven uur plaats op een terrein in Sint-Amandsberg. Ik at een door Lena aangeleverde boterkoek. Ik nam afscheid van haar en Aquí. Ik doe m'n motorkleren aan, ik neem m'n sporttas en m'n helm in de hand, en vertrek. Ik loop naar m'n ga-

rage. De Triumph Street Triple laat ik staan, en ik hecht de sporttas vast op de bagagedrager van de Triumph Street Twin. Ik vertrek. Iedere schrijver van enige betekenis reed of rijdt op een motor. Curzio Malaparte, Stephen King, Saul Bellow, Dorothy Parker, Raymond Queneau, de rij is eindeloos. Ik houd de snelheid laag. Ik hou van hoge snelheid, maar je moet wel uitkijken wat je doet in het moordende verkeer van deze tijden. Plots kan er een auto uit een zijstraat vlammen, met aan het stuur een dronken vrouw, die zich bezopen heeft nadat ze heeft vernomen dat de abortus van haar tweeling dubbel zoveel kost als een gewone abortus. En ze is al niet bemiddeld. Ze heeft er een gedicht over geschreven:

Poen heb ik niet, maar wel heel weinig geluk
Allebei m'n kindjes moesten kapot, ze moesten stuk
Ik blijf alleen achter tot de laatste diepe nacht
Nog goed dat m'n enorme ego alles verzacht

Het is geen grootse poëzie, maar toch groots genoeg om te worden opgenomen in deze studie, mede omdat de verzen beïnvloed zijn door Maud Vanhauwaert, m'n favoriete Nederlandstalige dichteres, die nog vaak m'n studie zal doorkruisen. Algauw ben ik in Sint-Amandsberg, en ik parkeer de Twin op de parking die bij het sportcomplex hoort. Ik neem m'n sporttas mee naar binnen. In de kleedkamer zitten de andere spelers van FC Wirwar zich om te kleden. Er is er eigenlijk maar één die zoals ik thuishoort in een literaire studie, en dat is de middenvelder Joeri Travens, die essays schrijft voor de krant *De Morgen*. Het zijn gortdroge stukken over de medische sector, die literair eigenlijk niks voorstellen. Met een van z'n essays, over de eerste opstoot van een geheimzinnige spokensoort, heeft hij gisteren wel een journalistieke prijs gewonnen. Hij beweerde in die verhandeling dat de spoken zeker niet gestuurd waren door de negers, absoluút niet. Zo'n stelling past natuurlijk in het kraam van een links bastion als *De Morgen*. Maar misschien had Joeri wel gelijk, en is de link tussen de negers en een of andere troep spoken altijd nihil geweest. Ik kleed me ook om. Onze truitjes zijn gesponsord door Slagerij Duts, in handen van de vader van onze keeper, Alain Duts. Die is van plan om het bedrijf van z'n vader, als die zich pensionneert, over te nemen. Z'n specialiteit is het uitbenen van vleermuizen. Vleermuizenvlees is zeer gegeerd tegenwoordig, maar volgens mij is het een hype die snel zal overwaaien. Rond 2005 wilde iedereen kangoeroevlees eten, en drie jaar later stond dat nergens meer op het menu. Ik heb het één

keer gegeten, in restaurant Mosquito Coast. Ik at m'n buikje rond. Lekker zeg!

Onze coach, Leo Clopterop, zegt: 'Vandaag een moeilijke wedstrijd, jongens.' Hij trekt even aan z'n sik, een tic nerveux. Ik vroeg hem eens: 'Vanwaar deze sik, coach?'

'Ik wil op een geit lijken,' zei hij, 'het is een afwijking.' Verdere vragen omtrent stelde ik toen niet meer.

'We moeten de flanken benutten,' zegt hij, 'en verticaal doordingen in hun defensie.' Het is gewauwel, zoals alles wat gezegd wordt over voetbal gewauwel is. Er worden jaarlijks miljarden euro's verloning uitgekeerd aan wauwelaars die voor, tijdens en na de negentig minuten een hoop gezeik uitkramen. De meeste spelers van FC Wirwar zijn oud, met als enig voordeel dat de meeste spelers van SK Parsifal nog ouder zijn, de fascistische klootzakken. Met hun Richard Wagner. Die eikel zou qua componeren nog niet eens de veters mogen strikken van Paul Simon, The Doobie Brothers of Jules de Corte. Stel mij voor de keuze: een uur luisteren naar Jules de Corte of twee minuten naar Richard Wagner, en ik zweer je, Jules mag de pluim op z'n hoed steken, terwijl Richard Wagner ligt te verkolen in de hel.

We betreden het veld. De verlichting is niet al te best, en van een van ons, Paul Sonnemars, is de dag ervoor de bril gestolen, en hij kan de beide doelen niet zien staan. 'Zie je de cornervlaggen dan wel, Paul?' vraag ik hem.

'Drie van de vier,' zegt hij.

'Meer dan genoeg,' zeg ik. 'En hoe gaat het met je vrouw?' Fonia, zoals ze heet, is opgenomen in het ziekenhuis met klachten die lopen van aan haar onderkin tot net boven haar navel. De dokters staan voorlopig voor enige raadsels. Een beet van een spook blijkt het echter niet te zijn. Wat dan wel? Geen idee. 'Ze kan weer eten,' zegt Paul, 'zij het alleen voedsel zonder meer dan drie ingrediënten.'

'Dat duidt alvast op beterschap,' zeg ik. Het merkwaardige aan de scheidsrechter is dat hij een onderpastoor is, Eerwaarde Heer Spuick. Hij haalde ooit de krant omdat hij een inbreker halfdood had geslagen met een beeld van Maria. De titel van het krantenstuk was: 'De Maagd lust inbrekers rauw, aldus onderpastoor Spuick.' Onze kapitein, Rudy Spollenaere, en de kapitein van de rechtse hufters, Donatien Félix, tossen. Wij mogen de aftrap geven. Na twintig minuten staat het nog altijd 0-0, en pas in de vierenveertigste minuut is er een penalty, die ik feilloos in de linkerbovenhoek trap. In de pauze is er thee. Veel keuze is er niet: zwarte thee of groene thee. Ik kies voor zwarte thee, ik vind groene thee veel te modernistisch. De tweede helft is een maat voor niks, en

we winnen met 1-0. De vreugde is matig. Onder de douche sta ik in de top drie van de kleinste penissen. Dat kan me niet veel schelen. In de kantine drinken we nog iets, en spits Boris Ternauw geeft op den duur een laatste rondje omdat z'n vrouw zwanger is. We feliciteren hem. Ik laat het rondje echter passeren, om drie redenen. Ten eerste, ik vind een zwangerschap niet iets om op te drinken. Wat is het resultaat van een zwangerschap? De mogelijkheid dat het kind ooit een nieuwe Hermann Göring wordt. Men zegt: voor hetzelfde geld wordt het kind een nieuwe Michelle Obama. Ja, zo'n griet met een centenbak, wat schiet je daarmee op? Ten tweede, ik wil snel naar huis om verder te schrijven aan m'n studie over de moderne Nederlandstalige literatuur. Ten derde, ik mis Lena en Aquí. Ik wuif ten afscheid, en op de parking start ik de Twin, en ik rijd naar huis. Ik omhels Lena en Aquí. We spelen wat met Aquí, ik laat hem nog een keer uit, tot hij moe is. Hij valt in slaap op de bank. Nadat ik gepraat heb met Lena over de dingen der dagen, valt ook zij in slaap op de bank, dicht tegen Aquí aan.

Ik had het over schrijvers en schrijfsters. Een pluspunt voor de eersten is dat ze nooit de maandstonen hebben van de tweeden. Daar moet je echter mee uitkijken: in het tijdperk van de transseksualiteit kan met hormonen, natuurlijke of kunstmatige, nagenoeg alles bereikt worden. Een man die een vrouw werd kan nu gerust maandstonen krijgen, al hebben die soms een rare kleur en geur. Een trans uit het Nederlandse Sittard, Henk doch thans Renske, kreeg groene maandstonen met de geur van de sokken die iemand drie weken zonder onderbreking had gedragen. Eerst dacht de dokter dat het de geur van Renskes sokken was, maar nee, het was de geur van haar maandstonen. Renske droeg nooit sokken. Ze droeg nog meer dingen niet, en schreef er een gedicht over:

Ik draag geen sokken, ik draag geen beha
Ik draag geen sjaal en al die tralala
Slechts m'n nieuwe vagina draag ik met vreugde
Ook al omdat m'n lul vroeger totaal niet deugde.

Omdat ik het geen slecht gedicht vond heb ik het gewhatsapt naar m'n redactrice bij Prometheus, Anna Jansen, maar zij vond het te pointillistisch, waarmee ze bij nader inzien gelijk heeft. Er kan zodoende aan getwijfeld worden of we van de dichteres Renske Mokkert ooit nog zullen horen. Ze zal alleszins een paar gedichten meer moeten schrijven, eer ze ooit deze studie zal halen.

Eveneens belangrijk, naast het geslacht van de auteur, is diens of dier algemene kennis. Een schrijver of schrijfster die nog nooit van Tostão heeft gehoord zal nooit een goede schrijver of schrijfster worden. Hetzelfde voor een schrijver of schrijfster die Stars On 45 niet kent. Je moet als auteur ongeveer alles kennen. Een van m'n favoriete auteurs, Heere Heeresma, die kende effectief ongeveer alles, maar puur toevallig kende hij Tostão en Stars On 45 niet, wat ik hem vergeef. Hij kon immers zo goed schrijven dat hij verschillende keren deze studie zal halen, als ik er bijtijds aan denk om hem op te voeren. Algemene kennis is puur genot voor het brein. Dat genot wordt verminderd doordat je niet weet wat de oorzaak was van de malaise in de Nepalese landbouw in de jaren zestig van de vorige eeuw, of je niet weet wie de Franse generaal was die de abdicatie van de Duitsers in 1918 ondertekende, of je niet weet hoe de echtgenote van Justin Bieber heet. Wie was die generaal ook weer? Het viel me niet meteen te binnen.

Ik zal niet langer meer schrijver of schrijfster aanwenden, doch iedereen, man of vrouw of kiekenbil 'schrijver' noemen, dat is een stuk gemakkelijker en spaart plaats uit.

Is er een verschil tussen schrijvers die met de pen schrijven of meteen op de computer? Dat zal ik in de voortgang van deze studie onderzoeken. Zelf verkies ik voor m'n langere werk de computer, voor m'n kortere werk de pen. Alles wat ik op papier schrijf met m'n Parker Centennial tik ik later uiteraard in de computer, maar ik zou het krassende geluid van de Parker op het papier dat ik gekocht heb in de krantenzaak van buurman Dennis niet willen missen. Dit geluid brengt me vaak in een soort van trance, die zorgt voor de bijkans unieke volgorde waarin ik bepaalde woorden uit de pen doe vloeien. Simon Vestdijk had dat ook. Hij beschikte weliswaar niet over de Parker Centennial, die toentertijd niet te krijgen was, omdat Parker nog niet een eeuw bestond. Hij schreef met een Waterman DX 100 s, een zeer duur voorwerp in Vestdijks tijd, maar hij kon het zich permitteren om kostbare dingen te kopen, omdat z'n boeken de deur uit vlogen en hij van lieverlede behoorlijk rijk werd. In z'n essay 'Rijk' vertelde hij onder meer hoe leuk het is om rijk te zijn. Dit essay zette kwaad bloed bij minder fortuinlijke auteurs, die het zout op hun aardappelen niet verdienden, jaloers waren, en Vestdijk vervloekten, en er was er een, de flutschrijver Daan Landman, die een zak stront in de postbus van Vestdijk ging proppen, maar hij vergiste zich van huis, en de heer en mevrouw Boogel-Van Swamp, de burens van Simon en Mieke Vestdijk, vonden deze zak stront in hun postbus. Ze wisten niet meteen wat ze ermee aan moesten, en gooiden hem dan maar in de sloot. Dat was niet